

# TỰ TÌNH

(Bài II)

HỒ XUÂN HƯƠNG

## KẾT QUẢ CẨN ĐẠT

- *Cảm nhận được tâm sự bức bối và niềm khát khao được hưởng hạnh phúc lứa đôi của nhân vật trữ tình.*
- *Hiểu được nghệ thuật thơ Nôm với cách dùng từ ngữ độc đáo, táo bạo của Hồ Xuân Hương.*

## TIỂU DẪN

Về tiểu sử Hồ Xuân Hương cho đến nay vẫn còn nhiều vấn đề phức tạp. Theo một số nhà nghiên cứu hồi đầu thế kỷ XX thì ông thân sinh của nhà thơ là Hồ Phi Diễn (1704 - ?), quê ở làng Quỳnh Đôi, huyện Quỳnh Lưu, tỉnh Nghệ An<sup>(1)</sup>. Ông từng đỗ tú tài, nhưng vì nhà nghèo nên phải ra Bắc dạy học để kiếm sống. Ở đây, ông lấy vợ lẽ và sinh ra Hồ Xuân Hương. Gia đình Hồ Phi Diễn có thời sống ở Thăng Long. Khi trưởng thành, Hồ Xuân Hương có dựng một ngôi nhà ở gần Hồ Tây (nay thuộc Hà Nội), lấy tên là Cổ Nguyệt Đường. Căn cứ vào sáng tác thì thấy bà là một người rất phóng túng. Bà đi nhiều và giao du rộng rãi với nhiều văn nhân, nghệ sĩ trong đó có cả Nguyễn Du, tác giả *Truyện Kiều*. Tuy nhiên, đường tình duyên của bà có nhiều trắc trở.

Hồ Xuân Hương đã để lại tập thơ *Lưu hương* kí gồm hai mươi tư bài thơ chữ Hán và hai mươi sáu bài thơ Nôm ; ngoài ra còn nhiều bài thơ Nôm khác



Hồ Xuân Hương  
(Tranh sơn dầu của Đặng Quý Khoa)

(1) Gần đây lại có ý kiến cho rằng Hồ Xuân Hương là con của Hồ Sĩ Danh (1706 - 1783) và là em họ Hồ Sĩ Đống (1738 - 1786).

truyền tụng là của bà. Thơ Nôm Hồ Xuân Hương là tiếng nói quyết liệt đòi quyền hưởng hạnh phúc của người phụ nữ trong xã hội phong kiến, là tiếng thơ độc đáo, táo bạo trong cách dùng từ ngữ, hình ảnh, phá vỡ nhiều quy phạm của thơ cổ điển. Hồ Xuân Hương được tôn xưng là "Bà Chúa Thơ Nôm" (Xuân Diệu). Thơ của bà rất được ưa chuộng và đã được dịch ra nhiều thứ tiếng trên thế giới.

Bài *Tự tình* này là một trong ba bài thơ cùng tên của Hồ Xuân Hương.

\*  
\* \*

*Đêm khuya vẫn vắng trống canh dồn,  
Trơ cái hồng nhan<sup>(1)</sup> với nước non.  
Chén rượu hương đưa say lại tỉnh,  
Vắng trăng bóng xé khuyết chưa tròn.  
Xiên ngang mặt đất, rêu tùng đầm,  
Đầm toạc chân mây, đá mây hòn.  
Ngán nỗi xuân đi xuân lại lại,  
Mảnh tình san sẻ tí con con !*

(Thơ Hồ Xuân Hương, NXB Văn học, Hà Nội, 1987)

### HƯỚNG DẪN HỌC BÀI

- Phân tích ý nghĩa của hai câu thơ đầu và giá trị biểu cảm của các từ ngữ : *dồn, trơ, cái hồng nhan*.
- Hai câu 3 – 4 biểu hiện tâm sự gì của tác giả ?
- Nhận xét đặc điểm về cú pháp hai câu 5 – 6. Hình ảnh thiên nhiên dữ dội trong hai câu này nói gì về cá tính của Hồ Xuân Hương ?
- Thái độ của nhà thơ đối với số phận được thể hiện như thế nào trong bài thơ ?
- Hãy phân tích nghệ thuật dùng từ ngữ, hình ảnh gây ấn tượng mạnh trong bài thơ.
- Học thuộc lòng bài thơ này.

### BÀI TẬP NÂNG CAO

Hãy nhận xét về cách biểu hiện chủ thể trong thơ trung đại qua hai bài *Đọc Tiểu Thanh kí* của Nguyễn Du và *Tự tình* (bài II) của Hồ Xuân Hương.

---

(1) *Hồng nhan* : má hồng, chỉ người phụ nữ